

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий інститут журналістики

Кафедра соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана/директора
з навчально-виховної роботи

Б.А. Корсєв

« *08* » 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОВ'ЄТОЛОГІЯ: ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ЗЛОЧИННОГО РЕЖИМУ

для студентів

галузь знань	06 журналістика
спеціальність	061 журналістика
освітній рівень	магістр
освітня програма	стратегічні комунікації
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	екзамен
Викладач:	Ольга ПОРФІМОВИЧ

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. *Алюс* (Волобуєва А. М.) «№ 1» 30 серпня 2022 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 202_/202_ н.р. _____ (Волобуєва А. М.) «№__» _____ 202_ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Ольга ПОРФІМОВИЧ, д.пол.н., професор, професор кафедри соціальних комунікацій

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри соціальних комунікацій

Б.Б. (Юрій БОНДАР)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Протокол № 16 від «29» червня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією Інституту журналістики

Протокол від «31» серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії Анастасія (Анастасія ВОЛОБУЄВА)

«31» серпня 2021 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – в умовах інформаційної війни та відкритої форми агресії з ворогом, який

- активно відтворює та нав'язує радянські (совіцькі) зразки інформаційної політики, як внутрішньої, так і зовнішньої;
- проводить агресивні наступальні спецоперації з інформаційною складовою, що ґрунтується на радянських традиціях фальсифікацій, дезінформацій, цензурних обмежень тощо;
- впроваджує ідеологію «руського мира» на значній території Європи та Азії;
- прямими та прихованими методами захоплює вітчизняний інформаційний простір посередництвом соціальних мереж, агентів впливу тощо

дати розуміння студенту глибоких підвалин такої діяльності, що використовує кращі зразки та надбання колишнього СРСР як злочинного режиму.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни.

Студент повинен мати базову підготовку з курсів «Історія України», «Світова історія», «Філософія», „Теорія масової комунікації“, „Теорія та історія соціальних комунікацій“, „Методологія соціальних комунікацій“. Ці дисципліни створюють систему ґрунтовних знань, спираючись на які, студенти можуть опанувати змістові аспекти курсу. Крім того, ці дисципліни створюють систему ґрунтовних знань про специфіку нової галузі наукового знання «Соціальні комунікації», спираючись на які студенти можуть опанувати змістові аспекти курсу.

3. Анотація навчальної дисципліни:

В першому модулі студенти розглядають СРСР як тоталітарну модель суспільства, знайомляться з методами роботи спецслужб. На практичних заняттях студенти опановують навичками журналістського міфотворення та астротурфінгу. Крім того, студенти вивчають історичні умови формування радянської пропагандистської машини.

В другому модулі студентам пропонується прослідкувати динаміку формування радянської пропагандистської машини в процесі переходу з тоталітарної до авторитарної форми правління. На практичних заняттях студенти детально розглядають сучасні технології ведення інформаційних воєн – запуск чуток, фейків, а також вчать відбивати медіа-терористичні атаки (рольова гра).

Таким чином, на семінарських (практичних) заняттях студенти розглядають спеціалізовані технології, що застосовуються в медіагалузі, зокрема, медіа-тероризм, медіанасильство як технологію впливу на емоції та свідоме і підсвідоме аудиторії, міфотворення, фейкомейкінг, організацію поширення чуток та профілактичні засоби проти розповсюдження чуток, астротурфінгові операції тощо.

4. Завдання (навчальні цілі). Навчити студента розрізняти інформаційну та пропагандистську діяльність; виокремлювати в інформаційних потоках фейки, міфи, дезінформацію; продемонструвати на історичних (ретроспективний аналіз) прикладах інформаційні прийоми авторитарного та тоталітарного режиму; підготувати студента до роботи з інформацією в умовах перманентної інформаційної війни.

Завдання курсу поставлені в контексті переліку затвердженого наказом МОН України від 01.06.2016 р. за №600.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. Вміти)		Форми викладання і навчання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Ко д	Результат навчання		
1.1	Знати: історичне тло формування методів та прийомів інформаційної агресії (СРСР як інкубатор інформаційних технологій в умовах авторитаризму та тоталітаризму); сутність явища суспільної взаємодії в умовах інформаційної війни, параметри громадської думки та опосередковані методи її виміру в умовах ідеологічного ворожого тиску;	лекція	25%
1.2	Знати: технології, що функціонують у медіагалузі, та здатні змінювати соціальний простір; теорію та практику суспільних комунікацій в історичній ретроспекції; особливості генерування та впровадження соціально-комунікаційних технологій (циклів);	лекція	25%
1.3	Знати: характеристики міфотворчості, «машини чуток», медіа-тероризму, медіанасильства та ідеологічного терору як сфери спеціального знання та інформаційно-комунікаційної практики; особливості впливу на співробітників медіа з боку ворожих спецслужб.	лекція	20%
2.1	Вміти: орієнтуватися в існуючих соціально-комунікаційних технологіях, що застосовуються в медіагалузі;	семінарське заняття	10%
2.2	Вміти: проводити правильну діагностику відповідних технологій; відповідно ситуації застосовувати слушну технологію; обґрунтовувати її слушність та доцільність; розуміти небезпеки в застосуванні тих чи інших технологій, які перебувають поза законодавчим полем або можуть зашкодити інформаційній безпеці суспільства;	семінарське заняття	10%
2.3	Вміти: генерувати власні технології	семінарське заняття	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання.

Перебуває в стадії розробки.

7. Схема формування оцінки. 40 балів максимально (30 балів мінімально) за перший модуль, 20 балів максимально (10 балів мінімально) за другий модуль. Сумарно максимально 60 балів (мінімально 40 балів). Іспит максимально 40 балів, мінімально не регламентується.

7.1 Форми оцінювання студентів:

	ЗМ1=40 балів		ЗМ2=20 балів	
	<i>Min. Балів- 30</i>	<i>Max. Бали- 40</i>	<i>Min. – бали -10</i>	<i>Max.– балів -20</i>
Ситуативний тест №1	6	10		
Ситуативний тест №2. Ессе за результатами перегляду фільму про астротурфінг	5	6		
Створення власного міфу	7	7		
Казка як технологія	6	7		
Модульна контрольна робота (тест)	6	10		
Колективна робота (групова); презентація результатів у формі колективної доповіді			10	20

Підсумкове оцінювання здійснюється у формі тесту на 20 питань, кожне з яких оцінюється в 2 бали. Таким чином, максимальна кількість балів, отримана студентом під час іспиту може бути 40. Мінімальна кількість балів, отриманих за екзаменаційний тест, не регламентується. Головне, щоб студент за сумою балів, отриманих протягом семестру (мінімально 40, максимально 60) вийшов на сумарну кількість балів – не менше 60, що відповідає оцінці «задовільно».

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше ніж 40 балів.

7.2 Організація оцінювання:

Курс поділено на два змістовних модулі. Бали за перший модуль є сумою балів за всі види обов'язкових робіт, передбачених робочою навчальною програмою + бали за модульну контрольну роботу. Бали з другий модуль є сумою балів за всі види обов'язкових робіт, передбачених робочою навчальною програмою. В кінці семестру проводиться письмовий екзаменаційний тест, бали за який додаються до суми балів за обома модулями.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Частина 1. СРСР ЯК ТОТАЛІТАРНА МОДЕЛЬ СУСПІЛЬСТВА				
1	ТЕМА 1. МЕТОДИ РОБОТИ СПЕЦСЛУЖБ ТА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОЛЯ (ТЕОРІЯ). МІФОТВОРЕННЯ ЯК МЕДІА-ТЕХНОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ В ТОТАЛІТАРНОМУ/АВТОРИТАРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (ПРАКТИКА)	2	2	10
2	ТЕМА 2. ТЕРОР ЯК ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ (ТЕОРІЯ). АСТРОТУРФІНГОВІ ОПЕРАЦІЇ (ПРАКТИКА)	2	2	10
3	ТЕМА 3. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТОТАЛІТАРНОМУ СРСР (ТЕОРІЯ)	2		10
4	ТЕМА 4. СПІВРОБІТНИКИ МЕДІА-ГАЛУЗІ – ЖУРНАЛІСТИ І ПРОПАГАНДИСТИ В СРСР (ТЕОРІЯ)	2		10
	<i>Модульна контрольна робота</i>		2	
Частина 2. ФОРМУВАННЯ РАДЯНСЬКОЇ ПРОПАГАНДИСТСЬКОЇ МАШИНИ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ВІД ТОТАЛІТАРНОЇ ДО АВТОРИТАРНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ.				
5	ТЕМА 5. «ВІДЛИГОВІ» ТЕНДЕНЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СРСР (ТЕОРІЯ). ЧУТКИ ЯК ФОРМА КОМУНІКАЦІЇ В ЗАКРИТИХ СУСПІЛЬСТВАХ (ПРАКТИКА). ФЕЙК ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ (ПРАКТИКА).	4	2	5
6	ТЕМА 6. ПОЛІТИЧНИЙ ДРЕЙФ ДО ТОТАЛІТАРНОЇ МОДЕЛІ (ТЕОРІЯ). ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА СПЕЦОПЕРАЦІЇ В ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ ФОРМАТІ (ПРАКТИКА). ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ: ДОКУМЕНТАЛЬНЕ КІНО (ПРАКТИКА).	2	2	5
7	ТЕМА 7. ПЕРЕБУДОВА І ГЛОБАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОРИВ. РОЗВАЛ СРСР ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ (ТЕОРІЯ). ТЕРОРИЗМ ТА ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ МЕДІА-ТЕРОРИЗМУ (ПРАКТИКА).	2	2	5
8	ТЕМА 8. РОЗВАЛ СРСР ТА ПІДВАЛИНИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИСТОЯННЯ РОСІЇ ТА УКРАЇНИ. ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХИСТУ (ТЕОРІЯ). ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ: РОСІЙСЬКІ ТОК-ШОУ (ПРАКТИКА).	2		5
	ВСЬОГО	18	12	60

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – 18 год.

Семінари – 12 год.

Самостійна робота - 60 год.

Зміст лекційних та семінарських занять.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СРСР ЯК ТОТАЛІТАРНА МОДЕЛЬ СУСПІЛЬСТВА.

ТЕМА 1. Методи роботи спецслужб та формування інформаційного поля

На всіх етапах існування СРСР спецслужби виконували завдання, що стояли перед державою, використовуючи ті методи, які були узвичаєні в державному механізмі.

Чим більш тоталітарною є держава, тим більш репресивними є методи роботи спецслужб. В арсеналі спецслужб завжди є такі спеціальні методи, як дезінформація та міфотворення.

Роль особистості в історії. Фанатики, що робили революцію в Росії, потім фанатично винищували ворогів революції та нової влади, а згодом, не маючи, кого винищувати, починали створювати ворогів самі (політичне міфотворення як основа внутрішньої консолідації населення). Така діяльність лежала в підвалинах ідеології тоталітарної держави.

1. Спецслужби світу. Загальна характеристика. Комітет Державної Безпеки (КДБ) – спецслужба колишнього СРСР.

2. Революція 1917 року в Росії. Історичні передумови створення спецслужби в СРСР. Життя в Російській імперії за царизму (традиції поліцейської держави в Російській імперії).

3. Створення ВЧК-ГПУ. Червоний терор. Репресії. Смертна кара. Перший голова ВЧК Ф.Е.Дзержинський.

4. Стратагема «Перетворити роль гостя в роль господаря», її проекція на відповідний історичний період.

5. Селянські повстання в Росії (Антоновський заколот) та їх жорстокі придушення.

7. Кадровий добір до спецслужб. Співпраця спецслужб зі злочинцями. Феномен жиганів. Методи вербування журналістів та людей з нетрадиційною орієнтацією.

8. В.Р.Менжинський – наступний керівник ГПУ. Розквіт розвідки і контррозвідки.

9. Дезинформбюро. Цілі, завдання і технології державного міфотворення. Сфабриковані судові процеси. Інформаційні кампанії. Розкуркулювання на селі.

10. Генріх Ягода – наступник В.Р.Менжинського.

Практична частина. Міфотворення як медіа-технологія та технологія управління в тоталітарному/авторитарному суспільстві.

1. Поняття та види міфотворчості.

2. Жанр «Повидло» та види журналістських міфів. Міфи-пугала.

3. Безпечні та небезпечні журналістські міфи. Наслідки міфотворчості. «Поїзд-примара» як найбільш живучий вітчизняний міф.

4. Толерантні (в межах етичних норм) та не толерантні прийоми журналістської міфотворчості. Підготовка до створення власного міфу.

Міфотворення як медіа-технологія та технологія управління в тоталітарному/авторитарному суспільстві.

Перегляд двох документальних телевізійних фільмів російського та українського виробництва: «Свой – чужой» (Росія. Автор А.Мамонтов) та «Свої за чужим порогом (анатомія фальшивки)» (Україна, телестудія «Бастіон»). Аналіз, обговорення методів міфотворення та контр-міфотворення в умовах інформаційної війни.

Завдання для самостійної роботи.

Студенту пропонується самостійно створити власний журналістський міф та розробити технологію його впровадження через ЗМІ. Завдання розраховане на студента, який опанував основними теоретичними знаннями з проблематики соціального та політичного міфотворення, розуміє механізми «запуску» міфів та здатен протистояти маніпулятивним впливам спланованої міфотворчості, розвінчуючи невірогідні та маловірогідні міфи, та створюючи контр-міфи на протигагу міфам стійким (вірогідним).

Для самостійного опрацювання студенту пропонується наукова стаття
Русина О. Телебачення як міфотворчість (частина 1) // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2006. - №76-79. – с.34-37.
Русина О. Телебачення як міфотворчість (частина 2) // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2006. - №76-79. – с.89-91.

ТЕМА 2. ТЕРОР ЯК ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ.

1. Генріх Ягода очолює НКВС.
2. Початок Великого Терору. 1934 рік – вбивство Сергія Кірова.
3. Методи допитів.
4. ГУЛАГ як комерційний проект. Завдання та спеціалізації ГУЛАГу. Нафталій Френкель. Дружба Генріха Ягоди і Максима Горького. Оспівування праці людей, що «стали на шлях виправлення» як ідеологічне виправдання існування рабської праці в СРСР. Ідеологія концтаборів для дітей.
5. Арешт Г.Г.Ягоди. Прихід М.І.Єжова. Особливості інформаційних кампаній на підтримку нових та знищення старих політичних лідерів та керівників спецслужб.
6. Масштаби Великого Терору. Заходи проти «терористів».
7. Дружба фашистів та СРСР. Концентраційні табори – радянська модель. Плакатистика часів тоталітаризму: теми, композиція, кольористичні рішення.
8. Розстріл червоних командирів, знекровлення армії перед початком Другої світової війни.
9. Арешт М.І.Єжова. Прихід Л.П.Берія.

Практична частина. Астротурфінгові операції.

Студенту пропонується самостійне опрацювання теми «Астротурфінгові операції» за навчальним посібником Порфімович О.Л. Конфлікти в мас-медійній діяльності: Курс лекцій. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2013 – с.48-65.

Студентам пропонується змодельувати власну астротурфінгову операцію та продумати управлінський цикл з її «запуску» в мережу Інтернет.

ТЕМА 3. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТОТАЛІТАРНОМУ СРСР

1. Система політичної поліції в СРСР, історія її трансформації.
2. Цензура та охорона державної таємниці в СРСР. Методи влади: ідеологічний контроль, ідеологічна дискримінація, заборона реального відображення політичної, економічної та соціальної ситуації в країні, цензурні обмеження, застосування силових методів до об'єктів цензури, прагнення влади посилити ступінь самоцензури, цензура у сфері приватного спілкування.
3. Пакт Молотова-Ріббентропа як поворотний момент в європейській геополітиці.
4. Берія Л.П. Велике переселення народів.
5. Масштаби репресій в Армії. Воєначальники, котрі unikнули репресій та керували армією.
6. Велика Вітчизняна війна радянського народу. Три концепції участі України у 2-й світовій війні. Військові помилки. Армія Андрія Власова. Штрафбати. Національна політика Гітлера.
7. Героїзм і патріотизм радянського народу. Пропаганда в СРСР. Плакати воєнних років як форма пропаганди та інформації.
8. Атомні розробки СРСР.
9. Інформаційні операції спецслужб Радянського Союзу. Міфотворення радянських ЗМІ.
10. Смерть Й.В.Сталіна.
11. Повернення Л.П.Берія. Розстріл Л.П.Берія. Державний переворот.
12. Вхідження в Кремль Нікіти Хрущова.

ТЕМА 4. СПІВРОБІТНИКИ МЕДІА-ГАЛУЗІ – ЖУРНАЛІСТИ І ПРОПАГАНДИСТИ - В СРСР.

1. Підготовка журналістських кадрів в СРСР.
2. Співвідношення центр-периферія в кадровому потенціалі.
3. Форми та методи вербування журналістів спецслужбами в СРСР.
4. Способи інтеграції контр-еліти на прикладі по-дисидентськи налаштованих журналістів, публіцистів та письменників.

Перегляд документального телефільму «Сделано в СССР. Пресса».

Написання модульної контрольної роботи (тесту).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ФОРМУВАННЯ РАДЯНСЬКОЇ ПРОПАГАНДИСТСЬКОЇ МАШИНИ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ВІД ТОТАЛІТАРНОЇ ДО АВТОРИТАРНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ.

ТЕМА 5. «ВІДЛИГОВІ» ТЕНДЕНЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СРСР.

1. Микита Хрущов. XX з'їзд партії. Політична відлига. Дисидентські рухи в СРСР та Україні. Процеси поступового згортання ознак демократії. Доповідь Микити Хрущова як перший самвидав.
2. Економічна політика за Хрущова. Реформи в сільському господарстві. Політична плакатистика як засіб пропаганди. Аналіз агітаційно-пропагандистських плакатів часів «відлиги».
3. Дисидентський рух в СРСР – націоанльно-визвольний, правозахисний, релігійний.
4. Бунт у Новочеркаську. Поняття та види натовпу. Оказіональний, секвенційний, експресивний, екстатичний, дієвий натовпи.
5. Види та форми політичного насильства. Психологічні реакції на прояви диктатури. Пропаганда к емоційна підтримка диктатури. Відображення діяльності спецслужб с СРСР в плакатистиці.
6. Політичні пертурбації у вищих ешелонах влади. Діяльність спецслужб в СРСР. Справи голови КДБ Івана Серова. Справа маршала Г.К. Жукова.
7. Міжнародна політика СРСР за часів Хрущова. Події в Угорщині 1956 року. Карибська криза 1962 року. Берлінська криза 1961 року.
8. Ознаки авторитаризму Хрущова, що прийшов на зміну тоталітарному режиму Сталіна. Втручання Хрущова в різні сфери діяльності (тиск на суддів).
9. Права жінок в СРСР (право на аборт). Плакатистика, що відображає радянську ідеологію в площині шлюбно-сімейних відносин.
10. Пропагандистська діяльність за часів відлиги (плакати). Методи маніпулювання суспільною свідомістю. Засоби масової інформації. Міфи про свободу слова. Чутки як альтернативний спосіб комунікації в закритому суспільстві. Державне міфотворення.
11. Теоретична модель медіа Наома Чомскі. Система інформаційних фільтрів в авторитарному суспільстві. Ознаки пропагандистських медіа. Напрями державного міфотворення в СРСР. Радянське образотворче мистецтво в системі пропаганди. Соціалістичний реалізм як спосіб пропаганди та відображення дійсності.
12. Чутки як форма комунікації в закритих суспільствах.
13. Державний переворот. Усунення Хрущова від влади. Прихід Леоніда Брежнєва до влади.

Практична частина. Чутки як форма комунікації в закритих суспільствах.

1. Чутки як форма комунікації. Причини виникнення та розповсюдження чуток.
2. Класифікація чуток. Способи використання журналістами інформації, що міститься в чутках.
3. Конструктивний та деструктивний вплив чуток. Чутки-пугала.
4. Практичні рекомендації по організації медіа-проекту «Машина чуток».

5. Управління чутками, профілактика та протидія.

Практична частина. Фейк як технологія інформаційної війни.

1. Що таке фейк. Фальшиві фото, відео. Фальшиві новини. Фальшиві сторінки в соціальних мережах.
2. Види фейків за тематикою.
3. Способи розпізнавання фейків та перевірки інформації. Свідчення. Повідомлення іноземних ЗМІ.
4. Стратегічна розвідка як метод боротьби з фейками.
5. Фейки в російських ЗМІ.
6. Методи створення власних фейків в межах ведення інформаційної війни.

ТЕМА 6. ПОЛІТИЧНИЙ ДРЕЙФ ДО ТОТАЛІТАРНОЇ МОДЕЛІ.

1. Прихід до влади Юрія Андропова. Формування особистості лідера.
2. Події в Угорщині 1956 року.
3. СРСР як поліцейська держава: повернення КДБ статусу тотально-контролюючого відомства; повернення кадрового резерву, звільненого за М.Хрущова; виведення КДБ з підпорядкування Уряду; відновлення всіх прав КДБ, що були за Сталіна, крім масових репресій; створення потужної мережі інформаторів (донощиків, сексотів); прослуховування телефонних розмов, таємне прочитання кореспонденції; тотальний наступ на свободу слова, творчу інтелігенцію.
4. Олімпіада-80.
5. Дисиденти. Політв'язні. Реставрація цензурних обмежень.
6. Гонка озброєнь як головний чинник міжнародної політики.
7. Смерть Ю. Андропова. Правління «Кремлівських старців».
8. Михайло Горбачов в перебудова як «світло надії» в країні.

Практична частина. Інформаційні війни та спецоперації в телевізійній площині.

Перегляд двох документальних фільмів: «100%» (про флеш-моб технології) та «Зомбоящик» - серії 1, 2, 3, 4.

Студенту пропонується самостійно опрацювати текст А.Ілларіонова «Виклики інформаційної війни для вільного суспільства та можлива контрстратегія». За результатами прочитання тексту – ситуативний тест – 2 год. (прирівнено до модульної контрольної роботи, оскільки містить ключові питання, що виносилися на вивчення та обговорення в змістовому модулі №2).

Тема 7. ПЕРЕБУДОВА І ГЛОБАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОРИВ. РОЗВАЛ СРСР ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ

1. Нерівномірний інформаційний обмін в республіках (державках) колишнього СРСР. Україна, спадок СРСР: інформаційне середовище, інформаційна інфраструктура, інформаційні технології, інформаційна могутність, інформаційний потенціал.
2. Інформаційна конфігурація світу після розвалу СРСР: зростання ролі інформації та символічного світу.
3. Дрейф від біполярності до багатоплярності світу. Вхідження України в оновлений інформаційний простір.
4. Процеси швидкої зміни еліт та впливи на інформаційну конфігурацію.
5. Внутрішні політичні конфлікти та незбалансована зовнішня політика як спадок СРСР.

Практична частина. Тероризм та засоби масової комунікації. Поняття та сутність медіа-тероризму.

1. Медіа-тероризм та його види. Суїцидальний тероризм. Інформаційний тероризм.

2. Відкриті та приховані форми медіа-тероризму. Дезінформація під час терористичних та анти-терористичних операцій.
3. Роль «real time TV» в терористичних актах.
4. Антитерористичні професійні морально-етичні норми, прийняті Радою Європи, Канадою, США. Основні положення анти-терористичних конвенцій.

Рольова гра «Терористичний акт». Рольова гра відбувається за наступною схемою: Студентам пропонується (перелік і відео в запису даються викладачем) перегляд російських ток-шоу. Виносяться на огворення наступні запитання:

- сценарні особливості
- емоційний накал
- характеристика експертного середовища
- робота ведучого
- режисура
- елементи несподіванок
- інвективи

ТЕМА 8. РОЗВАЛ СРСР ТА ПІДВАЛИНИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИСТОЯННЯ РОСІЇ ТА УКРАЇНИ. ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХИСТУ

1. Взаємовідносини України та Росії в інформаційній сфері. Відсутність мовного та культурного бар'єру як чинник інформаційної експансії. Створення спеціалізованих ЗМК з метою впливу на інформаційний простір України.
2. Російські ЗМІ. Символічна система, побудована на основі архетипів радянської доби. Актуальність сов'єтології в наші дні. Тенденції до посилення старої радянської міфології. Захист від культурної експансії США в РФ. Інформаційна модель часів «холодної» війни.
3. Інформаційно-пропагандистські кампанії в РФ. Сучасний плакат у Росії.
4. Антиукраїнська література в РФ.
5. Захист інформаційного простору України – захист національної символічної системи. Технології політичної пропаганди в Україні: теорія та реальність.

Практична частина. Інформаційні війни: російські ток-шоу.

Протягом заняття, за модерації викладача, студенти обговорюють російські ток-шоу, що були переглянуті напередодні в межах самостійної роботи.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Порфімович О.Л. Конфлікти в мас-медійній діяльності: Курс лекцій. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2013. – 124 с.
2. Лингвистическая советология / Будаев Э.В., Чудинов А.П. – 274 с.

Додаткові:

3. Allport G.D., Postman L. The psychology of rumor. N. Y., 1947.
4. Brown J. A.C. Techniques of persuasion. From propaganda to brainwashing. N. Y., 1975.
5. Censorship under fascist regimes / From Wikipedia, the free encyclopedia // http://en.wikipedia.org/wiki/censorship_under_fascist_regimes
6. Censorship under fascist regimes / From Wikipedia, the free encyclopedia // http://en.wikipedia.org/wiki/censorship_under_fascist_regimes
7. Jollucr Katherine R. Exile and Identity. Polish Women in the Soviet Union during World War II (Pittsburg, 2002). \Про життя польських жінок в сибірському засланні, умовам,

- працевлаштуванню та стратегіям виживання, котрі дозволили, незважаючи на важкі умови спецпереселення, зберегти етнокультурну ідентичність та виховати відповідним чином дітей\.
- 8.Noam Chomsky. On Power and Ideology: The Managua Lectures, Boston: South End Press, New York: Black Rose Books, 1987.
  - 9.Smith B. The summer of Astroturf [Electronic recourse] / Smith B. // Politico. – 2009. – Access mode: <http://www.politico.com/news/stories/0809/26312.html> .
  - 10.Stohl M. Demystifying the Mystery of International Terrorism / M. Stohl. – New York. : St. Martin's, 1990. – 412 p.
  - 11.Tugwell M. Revolutionary Propaganda and Possible Counter-Measures / M. Tugwell. – London. : Kings College, 1979. – 345 p.
  - 12.Алтунян А. Г. Анализ политических текстов: Курс лекций: Учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлениям и спец. "Политология", "Журналистика", "Связи с общественностью", "Юриспруденция"/ Алтунян Александр Генрихович — М. : Логос, 2006. — 383с. : ил. — (Новая университетская библиотека).
  - 13.Армстронг Дж. Український націоналізм 1939-1945 (Нью-Йорк, 1955).
  - 14.Барт Р. Мифологии. – Пер. С фр., вступ. Ст. и коммент. С. Н. Зенкина. – М.: Изд-во им. Сабашниковых, 1996. – 312 с.
  - 15.Бибик В. М. Політичний маркетинг і менеджмент / В. М. Бибик. – К. : МАУП, 1996. – 144 с.
  - 16.Беззубцев С.А. Слухи, которые работают на вас. СПб., 2003.
  - 17.Березовая Т.Г. Стратегія соціальних містифікацій. Навчальний посібник для студентів факультетів соціології. – СПбГУ, 1999. – 217 с.
  - 18.Блажнов Е. Пропаганда и журналистика / Е. Блажнов. — М.: Изд. Моск. ун-та, 1982. — 253 с.
  - 19.Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи: історія комуністичної утопії. – К.: Всесвіт. - 1999.
  - 20.Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи: історія комуністичної утопії. – К.: Всесвіт. - 1999.
  - 21.Волкогонов Д. А. Триумф и трагедия: Политический портрет И. В. Сталина. М., 1989. Кн.2. Ч.1. С.51.
  - 22.Волш В. Росія та Радянський Союз (Лондон, 1958).
  - 23.Герасимов Г. И. Действительное влияние репрессий 1937—1938 гг. на офицерский корпус РККА // Российский исторический журнал. 1999. № 1. С.48-49.
  - 24.Горлов С.А. Военно-учебные центры рейхсвера в Советском Союзе //Военно-исторический журнал. – 1993. - №6. – с.39-44; - №7. – с.41-44; - №8. – с.36-42.
  - 25.Грешневиков А. Информационная война / А. В. Грешневиков. — М., 1999.
  - 26.Гримич М. В.. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців (Когнітивна антропологія) / Марина Вілівна Гримич. — К., 2000. — 380с.
  - 27.Даллін А. Німецьке правління в Росії 1941-1945. Вивчення окупаційної політики (Лондон, 1957).
  - 28.Джаралл Аббас Юсеф. Інформаційне висвітлення конфліктів у Перській затоці та його революція : автореф.: 27.00.04 “Теорія та історія журналістики” / Джаралл Аббас Юсеф. – Запоріжжя, 2009. – 18 с.
  - 29.Дзялошинский И.М. Как создаются «герои» и «дьяволы» // Советник. – 1997. – №1. – С. 44-48.
  - 30.Дмитриев А.В., Латынов В.В., Хлопьев А.Т. Неформальная политическая коммуникация. М., 1996.
  - 31.Дмитриев А.В., Тощенко Ж.Т. Общественное мнение в системе информационно-психологической безопасности // Проблемы информационно-психологической безопасности. (Сборник статей и материалов конференции). М., 1996.
  - 32.Дридзе Т.М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации / Т. М. Дридзе. — М.: “Наука”, 1984. — 268 с.

33. Жирков Г. Проблемы изучения механизма мифологизации в журналистике // Вестник Моск. Ун-та. Сер. 10., Журналистика. – 1992. – №3. – С. 47-56.
34. Журналистика и идеология. / Под ред. В.В. Ученовой. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. — 184 с.
35. История советской политической цензуры. Документы и комментарии. - М.: РОССПЭН. – 1997.
36. История советской политической цензуры. Документы и комментарии. - М.: РОССПЭН. – 1997.
37. Исупов К.Г. Мифология истории и социальный самообман // Вестник высшей школы. – 1989. – №7.
38. К.Г. Юнг о современных мифах: Сб. трудов: Пер. с нем. – М.: Практика, 1994. – 252 с., ил.
39. Канун и начало войны: Документы и материалы / Сост. Л. А. Киршнер. Л., 1991. С.31-32.
40. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. – М.: Алгоритм, 2000.
41. Карпухин О., Макарович Э. Формирование масс: Природа общественных связей и технологии „паблик рилейшнз”. Опыт историко-социологического исследования / О. Карпухин, Э. Макарович. — Калининград: Янтар-сказ, 2001. — 547 с.
42. Кассирер Э. Техника современных мифов // Вестник Моск. Ун-та. Сер.7.Философия. – 1990. – №2. – С. 58-69.
43. Кириллова Н.Б. Мифотворчество в медиакультуре // Общественные науки и современность. – 2005. – № 5. – С. 155-165.
44. Кларксон Дж. Історія Росії (Нью-Йорк, 1964).
45. Конквест Роберт. Радянські депортації народів (США, 1960) \ Конквест розглядав етнічні депортації воєнного часу в СРСР як природне продовження колоніальної політики царської Росії з урахуванням географічних особливостей Російської Імперії. Тобто треба було заселяти віддалені території. Крім того, книга містить багато суперечливих даних статистичного характеру \ R. Conquest. The Soviet Deportation of Nationalities (London, 1960). \ R. Conquest. The Nations Killers: The Soviet Deportation of Nationalities (London, 1970).
46. Крысько В.Г. Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). – Минск: Харвест, 1999. – 448 с.
47. Куліш А., Самолевська Н. Вибори, агітація, медіа: Практичні поради керівникам виборчих штабів / Куліш Андрій, Самолевська Наталка. — К. : Незалежна громадська PR-мережа України, [2006]. — 268с.
48. Лайнбарджер П. Психологическая война. М., 1962.
49. Левченко О. Терор як масова комунікація// Практична філософія. – 2001. - №1. – с.250-256.
50. Лотман Ю.М. Культура и взрыв / Ю. М. Лотман. — М.: “Гнозис”; Изд. группа “Прогресс”, 1992. — 271 с.
51. Миронов А. С. Раздувай и властвуй / А. С. Миронов. — М.: Добросвет, 2001. — 216 с.
- Некрич А. Покарані народи (Нью-Йорк, 1978). \Присвячено депортаціям народів Північного Кавказу\.
52. Ноам Чомскі сумісно з Едвардом Германом «Виробництво згоди: Політекономія мас-медіа» (Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media (with Edward Herman), New York: Pantheon Books, 1988.).
53. Ноам Чомскі. «Синтаксичні структури» (Syntactic Structures, London: Mouton, 1957.). \Розробив теорію, що описує функціонування сучасних медіа. Певною мірою цю теорію можна використовувати, як пояснювальну модель для роботи пропагандистської машини в СРСР, що покликана була забезпечити відповідні суспільні настрої.
54. Осипов Г.В. Социальное мифотворчество и социальная практика. – М.: Изд-во НОРМА, 2000 – 543 с.
55. Осипов Г.В. Социология и социальное мифотворчество. – М.: Изд-во НОРМА, 2002. – 656 с.
56. Павлюк Л. С. Знак. Символ. Міф у масовій комунікації: Посібник / Л.С. Павлюк. — Л. : ПАІС, 2006. — 120с.

- 57.Павлюк Людмила. Міфопоетика і міфополітика: міф, контрміф, 14м.14 кой // <http://www.lnu.edu.ua/mediaeco/zur-kryt/n9/pavluk-mifopoet.htm>.
- 58.Панарин И. Н. Информационная война, PR и мировая политика: Учеб. пособие для студ., обуч. по спец. 350400 - "Связи с общественностью" / И. Н. Панарин. — М. : Горячая линия-Телеком, 2006. — 352с. — (Учебное пособие для высших учебных заведений). — Библиогр.: с. 349.
- 59.Петрова О.О. Мифотворчество СМИ. — Тюмень, 2004. — 36 с.
- 60.Плюснина А. Слухи в банке. Стоит ли бороться? // Банковское дело в Москве. 1998. № 8 (44).
- 61.Политические технологии и ПР против международного терроризма. — М.: Институт Европы РАН. — М., 2002. — 148 с.
- 62.Порфімович О. Л. Імідж і влада: Навч. Посібник / О.Л. Порфімович. — К., 2007. — 80с.
- 63.Порфімович О.Л. Інферналізація іміджу як підстава для люстрації або санації об'єкта позиціонування // Політологічний вісник. Збірник наукових праць. — К.: ВАДЕКС, 2014. — Вип. 73. — С. 427-436.
- 64.Порфімович О.Л. Політична комунікація в телевізійному форматі як чинник психологічної аддикції (психологічний та експериментальний підходи) // Політологічний вісник. Збірник наукових праць. — К.: ВАДЕКС, 2014. — Вип. 72. — С. 275-285.
- 65.Порфімович О.Л. Технології візуального впливу (плакатистика) в контексті інформаційної війни // Діалог: Медіа-студії: збірник наукових праць /ред..кол.: О.Александров (відп.ред.) [та ін..]. — Одеса: Астропринт, 2014. — Вип.18-19. — С.255-265.
- 66.Почепцов Г.Г. Как ведутся тайные войны. Психологические операции в современном мире / Г. Г. Почепцов. — Ровно, 1999.
- 67.Пыхалов И. Великая оболганная война /М.: ЭКСМО, 2006 г.
- 68.Раманичев Н.М. „Красная Армия всех сильней“? // Военно-исторический журнал. 1991, № 12. С.3.
- 69.Рапопорт В. Н., Геллер Ю. А. Измена Родине. М., 1995. С.289, 291, 407—415.
- 70.Розин В.М. Мистические и эзотерические учения и практики в средствах массовой информации // Общественные науки и современность. — 1997. — № 3. — С. 44-54.
- 71.Сайт Наома Чомскі - <http://www.chomsky.info/>
- 72.Синоруб Г. П. Медіа-рілейшнз як система інформування про корпоративне іміджмейкерство / Г. П. Синоруб // Українська журналістика : умови формування та перспективи розвитку : зб. Наук. Праць / Черкаський 14м.14. Ун-т 14м.. Б. Хмельницького. — Черкаси, 2007. — С. 116–119.
- 73.Скуленко М. Журналистика и пропаганда / М. Скуленко. — К.: “Вища школа”, 1987. — 160 с.
- 74.Скуленко М. История политической пропаганды / М. Скуленко. — К.: “Лыбедь”, 1990. — 168 с.
- 75.Соколян М. Кодло: Повість. — К.: Факт, 2003. — 200 с.
- 76.Суров А. Краткий обзор цензурной политики советского государства // <http://www.bulletin.memo.ru/b20/19.htm>
- 77.Суров А. Краткий обзор цензурной политики советского государства // <http://www.bulletin.memo.ru/b20/19.htm>
- 78.Тролінг [Електронний ресурс] : за даними Вільної енциклопедії Вікіпедія. — Режим доступу до сайту: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Тролінг>.
- 79.Флейм [Електронний ресурс] : за даними Вільної енциклопедії Вікіпедія. — Режим доступу до сайту: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Флейм>.
- 80.Хлопьев А.Т. Групповое и массовое сознание в поле слухов // Проблемы информационно-психологической безопасности. М., 1996.
- 81.Циганов В. Медиа-терроризм: Терроризм и средства массовой информации. — К.: Ника-Центр, 2004. — 124 с.
- 82.Цыганов В.В. Медиа-терроризм: Терроризм и средства массовой информации. — К.: Ника-центр, 2004. —124 с.

83. Чистяков З. Интернет-астротурфинг привлекателен обратной связью [Электронный ресурс] / Чистяков // Агентство 15м.15 кой1515 о PR. – 2011. – Режим доступа: <http://pr-z.com.ua/node/2044>.
84. Шерковин Ю.А. Психологические проблемы массовых информационных процессов. М., 1973.
85. Шерковин Ю.А., Назаретян А.П. Слухи как социальное явление и как орудие психологической войны // Психологический журнал. 1984. Т. 5. № 5.
86. Шиллер В. Подъем та падіння Третього Рейха (Нью-Йорк, 1960).
87. Щербатых Ю.В. Психология страха. Популярная энциклопедия. М., 2001.

10. Додаткові ресурси.

Будуть викладатися на Google диск викладачем і відкриватися для студентів по мірі проходження відповідного теоретичного матеріалу. Включатимуть документальні фільми, фотоматеріали, відскановані статті із спеціалізованих наукових журналів для службового користування тощо.